

Міністерство освіти і науки України
Полтавський державний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка

**ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

«

**«БЮРІЗНОМАНІТТЯ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

присвячена пам'яті видатних ботаніків Полтавщини
Ф.К. Курінного, П.Є. Сосіна, Д.С. Івашина

Збірник наукових праць
28 - 29 жовтня 2004 р

Полтава-2004

УДК 635.9:[378.2:57]

Біорізноманіття: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / Кол. авт. - Полтава, 2004.

У збірнику подані наслідки досліджень по напрямках: фіто- та зоорізноманіття, їх ресурси: інтродукція та акліматизація біоти; проблеми охорони біорізноманіття.

На початку вміщено праці-спогади про видатних ботаніків Полтавщини, які в різні роки працювали на кафедрі ботаніки. В окремому розділі висвітлюються питання біологічної освіти у загальноосвітній та вищій школі.

Збірник укладено за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції „ Біорізноманіття: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку”, присвяченій пам'яті видатних ботаніків Полтавщини Ф.К. Курінного, П. Є. Сосіна, Д.С. Івашина.

Для наукових працівників, викладачів, студентів вищих навчальних закладів біологічного профілю, учителів біології

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Пашенко Володимир Олександрович - голова оргкомітету, ректор Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, доктор історичних наук, професор, академік АПН України (головний редактор);

Тягло Євгеній Іванович - проректор із наукової роботи Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, кандидат історичних наук, доцент;

Гриньова Марина Вікторівна - декан природничого факультету, завідувач кафедри педагогічної майстерності Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, доктор педагогічних наук, професор (зам. головного редактора);

Гапон Світлана Василівна - кандидат біологічних наук, доцент, зав. кафедри ботаніки Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Закалюжний Віктор Маркевич - кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент, завідувач кафедри біології людини і тварин Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Буйдін Валерій Васильович — кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

БІОРІЗНОМАНІТТЯ СТАВКІВ ПУШКАРІВСЬКОЇ БАЛКИ

Бажан А.Г. Полтавський ДПУ Чабан Т., Бажан
Є. середня школа №34 м. Полтава

На території м. Полтави нараховується 76 ставків, 22 струмків та джерел. Ці природні та штучні водойми, зокрема, ставки сприяють зволоженню повітря міста, особливо влітку, можуть використовуватися для риборозведення, та як місця відпочинку населення. Одним із таких об'єктів околиць Полтави є каскад ставків Пушкарівської балки, який був створений шляхом розчищення стариць та побудови дамб (перемичок), різноманітних гідроспоруд в 60-70-х роках з метою збільшення запасів води, покращення місцевого клімату і навіть промислового риборозведення. Нині на їхніх берегах розташовані нові мікрорайони південно-західної частина міста - Сади-1, Сади-2, Огнівка, та західної Пушкарівка та Юрівка.

Одночасно з утворенням ставків почалося заселення їх організмами, що потрапляли в них разом із водою, яка їх заповнювала, та пасивно, з берегів чи з повітря.

В еволюції ставків чи не найважливіша роль належить рослинним і тваринним організмам, їх тісній безперервній взаємодії одних з одними та з оточуючим їх водним середовищем. Біогеоценоз, що при цьому формувався, був результатом складних міжвидових взаємодій та взаємодій з навколишнім середовищем.

Метою даного дослідження було встановити сучасне біорізноманіття як сукупність видів вищих рослин та тварин у даних штучних водоймах околиць м. Полтави.

Обстеження району дослідження здійснювалося маршрутно-екскурсійним методом з багаторазовим повтором відвідувань берегів ставків. Видовий склад флори і фауни вивчали описовим методом, одним із основних способів якого була інвентаризація видів. В основу роботи покладені матеріали досліджень, проведених авторами протягом 2000-2004 р.р.

По берегах ставків зустрічаються верби: верба біла, верба тритичинкова, верба п'ятитичинкова та інші.

Прибережно-водна рослинність представлена гідрофільними видами, які в багатьох місцях утворюють вздовж берега смугу, - це рогіз вузьколистий, куга озерна, сусак зонтичний, стрілолист звичайний, частуха подорожникова, місцями - очерет звичайний тощо.

Значне поширення мають підводні угруповання занурених видів - кушир темно-зелений, водопериця кільчаста.

Майже відсутність течії та незначна глибина ставків сприяють розвитку водного комплексу рослин (з плаваючим листям). Він представлений такими типовими видами: жабурник звичайний, ряска

мала, ряска гриборозенчаста, рдесник кучерявий, рдесник пронизанолистий, рдесник злаковидний, багатокорінник звичайний, місцями (в нижньому ставку) зустрічаються глечики жовті, а також масово поширені нитчасті зелені водорості - кон'югати. наприклад, спірогіра мінлива та пластинчасті, наприклад, еитероморфа кишкова.

Фауна хребетних тварин ставків Пушкарівської балки теж досить різноманітна. Із риб звичайними є верховодка, карась звичайний, або золотистий та карась срібний, короп, краснопірка, окунь, щука, в'юн.

Склад батрахофауни значно бідніший. Звичайним видом є жаба озерна; в прибережних заростях зустрічаються джерелянка червоночерева, жаба гостроморда, жаба трав'яна, інколи трапляється тритон гребінчастий.

Із плазунів можна зустріти черепаху болотну та вужа звичайного.

Досить різноманітною є орнітофауна цього комплексу. Із водоплаваючих птахів на ставках часто зустрічається курочка мала, рідше лиска, інколи качка крижень, бугайчик. Серед співочих птахів звичайними видами є: очеретянка велика, очеретянка лугова, кобилочка солов'їна; інколи трапляється очеретяна вівсянка. В дуплах прибережних дерев часто оселяється плиска біла.

Із ссавців на ставках Пушкарівської балки можна зустріти водяну полівку та ондатру.

Таким чином, для ставків Пушкарівської балки властиве значне біорізноманіття. Однак біогеоценоз, що поступово сформувався, не є сталим. Для нього характерний постійний розвиток; більш-менш стабільними бувають лише крупні біогеоценози. Взагалі, вважається, що дрібні і невеликі ставки недовговічні, вони піддаються процесам заростання і заболочування. Тому створювані людиною штучні біогеоценози потребують безперервної уваги і активного втручання в їхнє життя для подовження їхнього існування, хоча фактори антропічної природи часто мають негативний вплив на фауну і флору ставків і Пушкарівської балки.

Література:

1. Кучерявий В.П. Екологія. Львів: Світ, 2001. -С.290-336.
2. Михайлюк І.Б. Про стан навколишнього природного середовища у м. Полтаві... /Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України (до 115-річчя М.І. Гавриленка) / Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. - Полтава: АСМІ, 2004.-С. 10.
3. Ревель П., Ревель Ч. Среда нашего обитания. В 4-х книгах. - Кн.2. Загрязнения воды и воздуха: Пер. с англ. - М.: Мир, 1995.